

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESITŐJE.

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „**Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.**“
Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.
Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Az emprismus a pädagógiában.

(Folytatás.)

„A hallott vagy olvasott szót csak akkor értjük meg, ha a hang — vagy a látáskép a mozgató beszéd-közponban ideghatást vált ki a megfelelő izomcsoportokhoz; az így keletkezett izomérzet alkotja a szóképet, melyhez azután fogalom fűződhetik, ha ugyan a szónak van értelme.“
(Természettud. Közlöny: XV kötet, 393. old.)

Látjuk tehát, hogy szóképek, pusztán szóképek származik a motórikus beszédközéppontban elváltan minden fogalomtól, és csak a szóképek áthasonlása fogalommá, teszi a szót érthetővé.

Olvashatnak a szellemnek-be nem világító alakban is. Okadatulja ezen állítást azon körülmény is, hogy az olvasni tudó idegen, általa nem ismert nyelven is tud olvasni; a mondottakból önkénytelenül derül ki, hogy van az olvasásnak bizonyos neme, mely tiszta szervi működés és a szellemre directe nem hat.

Az anyanyelv vagy valamely ismert nyelv olvasása tiszta szervi működéssé fajul, ha az olvasó a szókat és nem a tárgyakat, a mondatokat és nem a gondolatokat, a szakaszokat és nem az észmemenetet olvassa ki. A tanuló p. o. hozzá van szokva az olvasmányt, a szakaszt olvasni és nem a medve leírását vagy a táplálkozási módját. A látszatnak és nem a valósnak az alaknak és nem a lényegnek hódolnak.

A szó, mint pusztán articulált szó, eltekintve attól, hogy fogalom fűződhetnék hozzá, kiválik a mozgató beszéd-középpontból.

„E mozgató beszédközéppont megtérülése lehetetlenné teszi a beszéd megértését, mert szóképeket nem alkothatunk s beáll azon állapot, melyet Kussmaul igen találóan szóvakságnak nevez. Egy ilyen szókép előtt az anyanyelve is idegenné válik; az írott lap neki merő ákom — bákomp.“
(Természettud. Közlöny XV kötet. 394 old.)

A szókép bírja a fogalmat, de küzködik, míg a megfelelő szót találja; ha a betegség nagyobb mérvben tört ki, képtelen a szavakat megérteni vagy a fel — felszálló fogalmakat kellő kifejezésekkel fedezni. A pathológiának egy betegséggel van dolga, melynek neve szóvakság; nem habozom állítani, hogy a pädagógiának dolga van a szellemi betegségek bizonyos nemével, melyet **fogalomvakságnak** nevezek.

A fogalomvak képes órákon át majdnem lélekszakadva hosszú olvasmányokat és kiváltképen zengzetes verseket végig darálni ; darálás közben fel — feltűnnek csak a szóképek, melyek csak gyéren fogalmakká alakulnák, és a fogalmak csoportosulása végképen elmarad ; csak a versek ritmusában gyönyörködik öntudatlanul, mivel ez igen kellemes izomérzeteket kelt.

Ilustrálom ezen állítást a következő ténynyel.

Az első osztályban ült a 83. magyarajku abcés hősön kívül egy 84., kinek édes anyanyelve a horvát volt, és ki fejletlen intellectualimának eszmefuttatását kizárólag e nyelven tudta tolmácsolni.

A tanító előadja az „i“-t a logika minden szabályai szerint e ritmikus mondattal ;

»Ennek a betűnek a hangja »i.«

A kis hősök serege ismétli főnhangon a mondatot. A tanító előhívja helylyel-közzel az egyiket vagy a másikat a táblához és a betűre mutatva elmondja vele az idézett mondatot.

Került a kis horvát állampolgárra is a sor ; ki előlép és ritmikus vontatott hangon elmondja :

»Ennek a Betti néni Haní néni »i.«

Mondhatnám hogy az egész vitéz sereg fogalomvak volt e mondattal szemben ; de fényesen bizonyít a fogalomvakság mellett a kis horvát mondata.

A chinai írás kizárja az olvasónál a fogalomvakság lehetőségét, mivel minden jelvény külön, külön fogalmat képvisel, az olvasni tudó csakis értelmesen tud olvasni, de mi cultur-népek azon előnnyel bírunk, hogy nálunk a fogalomvakság mindennapi jelenség és ennek hatása nyilvánul a felületes gondolkodásban ; az irodalom tárgytalansága is e bajnak szüleménye.

A fogalomvakság burjánzik az iskolában, kivált ott, hol a gépies olvasást mértéktelenül üzik, hol az oktatás a szemléleti alapot nélkülözi, hol a szellemi táplálékot rendszertelenül és a lélektani törvények mellőzésével nyújtják ; előmozdítja a fogalomvakságot használatban levő tankönyveink nagyobb része, gyarló szerkezetük és tartalmuknál fogva ; e kifogásolás illeti leginkább az olvasókönyvek nagyobb részét ; fokozza a fogalomvakságot végre a gépies memoriálás.

„A gépies memoriálás rendszere, mint korának többi rendszerei, inkább az alakra és a jelképekre mint a tárgyakra ügyelt, melyeket ezen jelképek illettek. A szavak pontos elmondása volt a fődolog, értelmöket felfogni — semmi, és így áldozták a szellemet a betűnek (Spencer) *Savoir par coeur n' est pas savoir.* (Montaigne)

E felületességből, melyet Montaigne már a 16. században észlelt és mely őt indította a scholasticismussal szembe szállni, még nem vetkőzött ki teljesen a jelen kor oktatása.

Az elemi tanítás zöme és központja, az olvasás tanítása, még mindig hézagos, és ennél fogva nyílt kérdés, mely végleges megoldásra vár. Kell, hogy e főtantárgy tanítása a tökély fokára vitessék ; de ezt csak akkor várhatjuk, ha az említett tanítás oly irányu lesz, hogy módot fog nyújtani a fogalomvakság fokozatos és sikeres leküzdésére, úgy hogy a kiejtett szó megszellemülni, az olvasott mondat gondolattá megszilárdulni és az olvasott szakasz eszmemenetté megtestesülni fog.

Ha ilyen csalhatatlan alapra akarják az olvasás tanítását fektetettnek tudni, nem elégséges ha öntapasztalatunkkal szerényen megelégedünk és elődeink téves nyomain tovább haladunk, hanem szükséges, hogy eme

alapot lélektani kiszámítással teremtsük. A lélektan az egyetemes tapasztalat vivmánya, igazságait megállapította az egyetemes empirismus és ha a pädagogia szilárd és tántorithatlan igazságai hatékonyan akarjuk diadalra juttatni, kell, hogy az egyetemes empirismus szolgálatába lépjünk, kell, hogy a tanítást gyakorlatilag is lélektani alapra fektessük.

Könnyü volna e helyen még kimutatni, mennyiben hézagos az elemi tanítás második erős oszlopának, a számtannak jelenlegi tanítása, mennyiben nélkülözi a tárgyilagos és lélektani alapot, mennyiben nem boldogulhatunk e téren senki minden tudományos rendszertől elszigetelt öntapasztalatunkkal és mennyiben szükséges volna szakszerűbb és lélektani alapon nyugvó eljárásra ; de cél felé kell sietnünk.

Felfegyverzetten az ismert és általánosan elismert lélektani igazságokkal, kell a tanítónak működésének terére lépni ; ezek alapján egyengesse egyéni tapasztalatának segítségével a pädagogiai igazságoknak az utat, melyek a neveléstudomány oszlopait fogják megszilárdítani.

A tanító ismerje a szellemi élet lefolyásának és fejlődésének törvényeit, ismerje a feldolgozandó tananyag és a szellemi képességek közti határozott viszonyt, és csak akkor figyeljen, észleljen, tapasztaljon a gyakorlat terén. A származó empirismus nem fogja magán a kezdetlegesség bélyegét hordani, üdvhozó lesz a szaktudományra nézve, haladni fogunk ; minden az iskolában töltött nap újabb meg újabb érdekét fogja magával hozni, a pädagogia nem lesz lenézett és türt tudomány, nem lesz olyan, melybe minden laikus hivatlanul beleavatkozik ; hanem olyan jogosult tudomány lesz, mely fennen fogja lételetét hirdetni.

Tanítani : a lelket művelni, a szellemi képességeknek tápot nyújtani, a felébredő öntudatnak a helyes irányt adni, összhangzásba hozni a szétágazó szellemi fogékonyságot, és biztos mederbe terelni a fejlődő érzelmeket, a szellemi önállóságot megszilárdítani, megerősíteni a jellemet, az öntudatos, erkölcsös tetteknek a talajt megtermékenyíteni — — — — mily nemes, mily szép e hivatás, mily érdekes a szakavatott empirismus e téren !

Öregfy.

Önsegély.

Ide s tova egy éve lesz, mióta közgyűlésünk egyik lényegesnek elismert tárgya : az önsegély kérdése a szűkebb körben való megvitatásnak tartatott fenn. Mint a szóban forgó tárgy előadója magam is hozzájárultam Schön Bernát győri kartárs ur azon elfogadott indítványához, hogy ily fontos tárgyban adhoc határozat ne hozassék, hanem tekintettel arra, hogy az önsegély a hazai zsidó tanítótság családjainak sok tekintetben létkérdése s mint ilyen csakis kellő megfontolás utáni megvitatást igényel : tartassék fenn a végleges határozathozatal a legközelebbi közgyűlésnek, melynek bekövetkeztéig a közp. választmány az előadó idevágó indítványát és indoklásait vitattassa meg szűkebb körben.

Némelyek felfogása szerint talán restelnem kellene, hogy a tanítók anyagi helyzetére vonatkozó ezen tárgyat ismét én bolygatom. Restelnem azért, mert anélkül is szemükre szokták vetni némelyek a tanítóknak, hogy egyleti működésük csupán az anyagi helyzet javítása iránti folytonos törekvésben culminál s nekem, mint a hazai zsidó tanítótság egyik fiatalabb tagjának óvakodnom kellene, nehogy rám süssék a bélyegét, hogy szerény működésemben anyagi érdekek vezérlenek.

8*

Kijelentettem és kijelentem újra, hogy — ha a jelenben valaki előtt közönyös lehetne az önségély kérdésének meg — vagy meg nem oldása — előttem családi állapotom-, korom, s egyéb viszonyaimnál fogva **egyenileg** az lehetne. Hogy azonban mégis ezen tárgy szerény harcosául szegődtem, annak oka nem saját személyes viszonyaimban, hanem azon naponként szereshető keserű tapasztalatokban keresendő, melyeket a kolduló, inséges könyöradomány után élőködő tanítók és tanítói családok megdöbbsentő sokaságá elijesztő tárházzá szaporit.

Ily viszonyok között pedig senki előtt sem lehet közönyös az önségély kérdésének mielőbbi eldöntése, mely — bármily eredményü legyen — arra lesz hivatva, hogy a most bizonytalan jövőjü tanítói családokat a koldulástól megkímélje. Ily körülmények között nem lehet eredménytelen aristokratikus dicsőség az anyagi kérdések feszegetésétől való idegenkedés és tartózkodás, hanem a collegalitás, a testvéri érzelem és a humanismus elleni bünös mulasztásnak minősithető hanyagság, melynek keserü levét megihalnák még azok családjai is, kik most annyira tetszelegnek maguknak az önségély megállapításának elősegítésétől való nagyuri tartózkodásban.

Én — süssék bár rám az elfogultabbak az önzés szégyenítő bélyegét — kötelességemnek tartom, a szóban forgó tárgyat egyletünk elintézésre váró kérdéseinek tömkelegéből előrántani, mert — különben mint látszik — nem találkozik senki, ki e fontosnak elismert tárgyról a feledés sűrű fátyolát fellebbentse.

Bizalommal viseltetem egyletünk elnöksége iránt, melynek megválasztásához szavazatommal én is hozzájárultam. A bizalmat az elnökség eddigi általam elismert működése nemcsak nem ingatta meg, hanem megszilárdította. Ezen bizalmamnál fogva türelemmel és hallgatagon vártam volna arra, hogy a közgyűléstől nyert megbízatásához képest az önségély kérdésének szűkebb körben való megvitatásához az általa legalkalmasabbnak hitt időben módot és alkalmat szolgáltasson. Szívesen vártam volna az önségély kérdésének újabb felvetésével, míg a közp. választmány e tárgy megvitatását elrendeli; ha a lefolyt egy év alatt azt tapasztaltam volna, hogy maguk az egyesületi tagok véleményük nyilvánításával az eszmék tisztázásához hozzájárulni iparkodnak; ha a tárgy iránt nyilvánuló érdeklődés csak a legcsekélyebb garanciát nyujthatta volna arra, hogy a közp. választmány által elrendelő szűkebb körben való megvitatás a tárgy fontosságához mért előleges tanulmányozásból kifolyó komolysággal és szakértelemmel fog eszközölni.

Hajlandó vagyok elhinni, hogy maga a közp. választmány is az érdeklődésnek bármily oldalról való nyilvánulását s így ismét csak nekem kell az emlékezetből kihalófélben levő tárgyat lehetőleg felelevenítenem.

Kell azért, mert nem szeretném, ha a legközelebbi közgyűlésen sem nyerhetne az önségély végleges megoldást, ha a legközelebbi közgyűlésig sem foglalkoznának a t. kartársak ezen fontos kérdéssel annyira, hogy annak érdemleges megvitatásában résztvehessenek és végleges eldöntéséhez legjobb meggyőződésük szerint hozzájárulhassanak.

Csak az érdeklődés felkeltése, a több oldalról való véleménynyilvánítások provokálása képezi jelen felszólalásom célját, nem pedig a megoldásnak általam ajánlt módja melletti propaganda-csinálás, vagy a Weisz Gábor barátom által ajánlott mód mellett felhozottak megczáfolása, miáltal csak a közgyűlésen előadottak semmi által sem okadatolható reprodukálásába kellene bocsátkoznom.

A czáfolgatás és propagandacsinálás akkor lett volna kötelességem,

ha a szóban levő kérdés valamely oldalról eredő felszólalás következtében újabb stadiumba jutott volna.

De ma épen ott vagyunk e kérdéssel, a hol egy évvel ezelőtt voltunk. Elismeri mindenki fontosságát, érzi mindenki megoldásának égető voltát: hanem azért mindenki nagybölcsen hallgat, mindenki a véletlenre bizza a kérdés megoldását s ezzel együtt a családja jövő sorsa fölötti tetszésszerű intézkedést.

Sokan keseregnek a fölötti jogos bánatukban, mi lesz családjukból, ha őket elszólítja az ég az élők sorából: hanem azért megbotránkoztató indifferentismust, sajátságos indolentiát tanúsítanak akkor, mikor családjuk mily módon való segélyezésének megállapításához egyelőre csak véleményük szabad nyilvánítása, határozott állásfoglalásuk szükségeltetik.

Fel tehát a dermesztő tétlenségből! El a káros indifferentismussal!*)

Fogjunk már egyszer komolyan az elintézésre várakozó ügyek vállvetett elintézéséhez!

Végezzük el első sorban a mindnyájunkat közlelő anyagi ügyeket, hogy annál nyugodtabban tanácskozhassunk azután a szakkörünkbe tartozó szellemi ügyek fölött! Rójjuk le mindenek előtt családunk iránti tartozásunkat! Intézzük el mielőbb az **önsegély** fontos kérdését!

Szolnok, 1884. július 20 án.

Szontágh Jenő.

A programbeszédnek népnevelői hatása.

Hetek óta telve vannak a napilapok hasábjai a honatyák, a népképviselők enuncziatióival. Legyen tehát szabad nekünk tanítóknak is egy kissé körültekintünk a politikának ezen terén, habár váltig halljuk hangoztatni, hogy a tanító ne mártsa bele magát a politikába. Miután azonban bizonyos connexet találok ezen politikai funkció és a népnevelés közt, tek. szerkesztő ur engedelmével leszek bátor egyetmást elmondani a programbeszédnek a néphez és a gyermekneveléshez való viszonyairól.

Szerintem ezen című beszédnek 3-féle kategóriába sorozhatók: 1. olyanokra, melyek a népet nemes törekvésekre ösztönzik, 2. melyek se nem használnak, se nem ártanak és 3. olyanokra, melyek kategorice elmérgesítik a néperkölcst, a nép butítását czélozzák és előidéznek.

Vannak ugyanis képviselők, kik a tudós ideális szemüvegén nézik azt a népet »melynek szava Isten szava«. Nagyszabásu, magasabb politikai elvek és eszmékben gazdag, alakilag és tartalmilag egyaránt a mai tudományos műveltség színvonalán álló, gyakran doquens retorika által támogatott beszédek mondának, azokat inkább elvtársaiknak és a sajtónak szánva mint választóiknak. Ha ezeknek meggyőző ereje nem kelt is valami nagy rokonszenvet és hajlamot a fölvilágosodás iránt, de nem rontják meg legalább a népnek eszét, lelkét; az ily modorban szólók nem élnek vissza a nép jóhizsemiségével, nem tiporják el a népnek szent, sértetlen jogát, a szabad választói jogot.

Sokkal imminensebb jelentőségűek az u. n. »demokratikusok« recte daemagogok botránys tendenciájú handabandái, melyekkel telelármázzák az egész választókerületet. Hangzatos frázisokkal, soha be nem teljesíthető ígérekkel ámitják a népet, úgy tüntetik fel magokat, mintha egy-egy pillantásuktól rettegne legalább is fél Europa és a szegény nép szentül

*) Ezen indifferentismus annyira harapódzott el a magyarországi 2000 zsidó tanító közt, hogy dacára a többszöri felszólításunknak és mindennemű törekvésünknek, alig 300 csatlakozott egyesületünkhez, mely az „Önsegély“ eszmének szolgál. (Szerk.)

hiszi, hogy megválasztatásuktól függ az ország java, boldogsága, gyermekei és epigonjaik késő jövője. Egyesek azon erős hitet támasztják a társadalomnak a kultúra alacsony fokán álló rétegeiben, hogy csak nekik kell követe-
teknek megválasztatniok és vége szakad majd minden földi bajnak, hogy akkor nemcsak a sült galamb fog szájukba repülni, de a bor, pálinka is czinkotai itcze számra csak úgy ömölni fog a felhőből egyenesen a szájába, csak ki kell éppen tátani. Egy-egy »választó polgár« már egy szebb korról álmodozik, mely „jöni fog«, amikor örökös dinom-dánom lesz.

Egy P . . . L . . . . nevü jelölt »socialdemokrata« párthiveit nyíltan a mágnások és prälátusok legyilkolására szólítja fel, — »amint teszik a dolgos méhek a herékkel« — mert ezek nagy birtokkal birnak és nem dolgoznak semmit.

Hát az antiszemita banda szegény legényei? Ezekről talán jobb halgatnunk.

Nézzük most, mily hatással vannak az ily fajta »programbeszéd« a nép lelkületére és hogyan érvényesül ezen szellem a zsenge és serdülő gyermekek nevelésénél. A nép a zsidókkal naponkint érintkezik, az életviszonyok ezer szálaival vannak összekapcsolva, együtt fáradoznak, együtt érzik az élet sanyaruságait, fárasztó gondjait, mint jó szomszédok és barátok egymás mellett szépen megférnek, segítik, pártolják egymást, megosztotnak örömben és bánatban. Egyszerre csak lelketlen izgatók azt kezdik hirdetni, hogy szomszédjuk, komájuk csaló, emberfaló stb. Az atyafiak összenéznek, ámulnak bánulnak, gondolkoznak a soha nem tapasztaltak fölött; újra meg újra hallják; lázítják, fellovalják őket tettelességekre is, mignem a gyűlölet gyökeret ver szivökben és a jó barátból apródonkint ellenség lesz. Emellett a józan gondolkodás más irányt vesz, az ész és sziv szabad működésének a vak hiedelem gátot vet; az elmét az agitátorok systematice elbutítják a sziveket esztelen dühből fakadt epés méreggel inficiálják és így népünk a társadalmi ragályos behatása alatt szellemileg mindig pusztul, elsatnyul, elkorcsosodik. Miután a kétely magva el van szórva a jóhiszemü nép kebelében, amugy is csekély jellemszilárdsága és gyenge akaratereje mindinkább csökken, a szellemi rabbilincsek presszioja alatt határozatlan szolgálélekké alacsonyodik le. Ezen humánus tanok érdekes vonzóságuknál, könnyü felfoghatóságuknál és a roszra való természetes hajlamnál fogva »házi nevelés« anyagául szerfölött alkalmaztattak. Sokkal veszélyesebbek természetesen, ha a gyűlölség, türelmetlenség és irigység véstéljes magvai, ha a még minden benyomás iránt fölötte fogékony gyermekben hintetnek el; mert ezen termékeny talajt a mérges dudvák egész özöne borítja el. Innen nincs többé azon földi hatalom, mely az elbutítással járó szellemi betegségek hosszú legióját kiirthatná, erre nem lesz képes sem az egyház sem az iskola.

Kifejlődik a gyermekben önvesztére minden, ami a létért való küzdelmet megnehezíti, elviselhetetlenné teszi: a másé után való mohó vágy és a tétlenség, az embergyűlölet, az emésztő irigység, a sorssal való elégedetlenség, és a keserü csalódás.

Eleinte specialiter zsidó társai ellen mutatkozik a ker. gyermek idegenkedése megvetése, majd a többi iránt is, később pedig tunitójuk, öregebbek és szülők iránt. Fokról-fokra nő bennök a szemtelen vakmerőség, a jogtiprási hajlam, míglen nem szent többé előttök semmi. Koruk növekedésével hatványozódik erkölcstelenségök, elfajult, dölyfös sihederekké válnak. A társadalom milyen tagjaivá, a hazánál mily polgáraivá és egyházuk milyen buzgó hiveivé lesznek ezután, azt minden elfogulatlanul gondolkozó ember könnyen befogja látni. Már pedig a magasabb szempontból felfogott neve-

lésnél az lenne feladata, a természeti tehetségeket kifejteni, a szunnyadó érzelmeket felkölteni, a nemesre és szépre irányítani és a gyermekeket erényekre szoktatni, tehát: szeretetre, egyetértésre és megelégedésre.

A „felnöttek oktatásának” eszméje a képviselők beszédei által imetettet öltött, csak hogy kárhoztatandó irányba terelik a felnöttek gondolkozásmódját, és ami végconsequenciáiban még nagyobb jelentőséggel bír, az, hogy az egyszerre „felvilágosodott” felnöttek a megsem érteft vagy félreérteft boldogító tanok csiráját illő atyai kötelességöknek ismerik, magzataikba beleoltani.

Papoknak és tanítóknak mint a helyes oktatás hivatott szellemi öreinek első és legszentebb kötelességök lenne tehát a szellem elsötétítését, a józan gondolkozás tévutra irányozását, a jellem és erkölcs rontását, a heves szenvedélyek lángalobbantását czélzó rágalalmazásokat erkölcsi erejük és hivatásukból kifolyó tekintélyök érvényrejuttatása által lelkesen, minden mellétekintet nélkül ellensúlyozni és valódi világosságot terjeszteni.

A demagogok beszédei a népoktatás fontos ügyével homlokegyenest ellenkeznek, eredményét végsemmisítéssel fenyegetik, legjelentékenyebb érdekeiket és legkényesebb természetű momentumait sértik és mindenesetre az iskolai működést meddővé teszik. Nem lehet elég gyakran ismételni, hogy a szülöknek és a nevelést ellenörzö közegeknek ugy a saját érdekökben valamint az emberiség és társadalom jól felfogott érdekének szempontjából mennyire meg kellene szivlelniök a gyüölöségből eredő bajok nagyfontosságu, nemzetekre és utódaikra kiható horderejét. Minden a korvívmanýait és a társadalmi rendet méltányló embernek, legyen az akár mily rangu és rendű, perhorreskálnia kell a gyüölöség és türelmetlenség bármily alakban nyilatkozó szemét. De különösen az emberi magasztos rendeltetést közvetítő apostoloknak rakja vállukra a háza és a vallás, hogy a fennkölt szellemek által hirdetett nagy eszméket és elveket fennen hirdessék, hogy a gyarló földi teremtmények a porszálakból fölemelkedhessenek a tökéletesedés fokára, hogy meghonositassék az emberek közt az oly szép, testvéri egyetértés és szeretet, hogy valahára üdv és békés szellem lakoznék a szivekben, vallás, faj és osztálykülönbség nélkül. Öszintén óhajtjuk, hogy ne maradjon sokáig pium desiderium.

Rosinger Márton.

Levelezés.

Tisztelt szerkesztő ur!

Engedje meg, hogy b. lapjának egyik szerény helyén jelentéktelen nézetemnek kifejezést adhassak, hátha ez által az ügynek melyért oly annyira buzgólkodom némi szolgálatot tehetek. Mindenesetre eszmecserét indíthatna a mely már is hasznos lehet. Indított pedig erre b. lapjának ez évi 7. számában előforduló »Egyről másról« szoló cikkének tartalma de különösen annak zárszava: »A felhozott esetben még talán Reich Ignác ur, az orthodoxok főhatalmassága is tehetne valamit? Legalább kötelessége volna!«

Czikkiró ugyanis a t.-löki zsidóiskola zilált viszonyait az orthodoxok közömbösségének tulajdonítja és ki akarja őket rántani az iskolaügyekben tanusított nem eléggé kárhoztatandó tétlenségökből.

Jelen soraim czélja nem az, hogy megvédjem az orthodoxokat ebbeli vádak alól. Ők mindenesetre hibásak akkor, midön gyermekeiktől megakarják vonni a mai kort oly annyira jellemzó miveltséget. Csak magyarázni

akarnám ezen különös jelenséget, mely alkalmas szomorú fényt vetni hitfeleink egy nagy részére:

Minden kóros jelenségnek betegség az oka, a betegséget gyógyító orvos mindenekelőtt annak előidézési oka után tudakozódik, mielőtt az orvosláshoz fog. Én nem lehetek az orvos, ahhoz tapasztaltabb, hivatottabb és mindenestre befolyásosabb, tekintélyesebb személy kell csekélységemnél. De szolgálni vélek az orvosnak, midőn a betegség egyik, szerény véleményem szerint fontos okot megjelezek.

Az orthodoxoknál ugyanis egy előítélet verte mélyen gyökerét, melyből azon ellenszenv sarjadozik, melylyel ők a profán tudományoktól irtoznak. Szerintök ezek a vallással nem egyeztetelők. Ezen téves felfogás oka aztán annak, hogy szívósan ragaszkodnak a chéder-hez elzárkóznak a modern iskola jótékony intézménye elől. De honnét ezen ellenszenv, ezen halvélemény?

Erre nézve vajmi sok okuk van. Lássunk egyet. A legjámborabb szülők gyermeke is, ha a tudományos pályára lép, közömbössé lesz a vallás és annak gyakorlata iránt. Hiszen a középtanodában nyújtott hitoktatás legfőleg a hittanítással foglalkozik, de növendékeinek hiterkölcsei életre serkenteni, szoktatni és szükség esetén kényszeríteni azt a hitoktató nem tekinti főfeladatának. A gyermek, látván hogy könnyű szerrel megszerezheti a hittani osztályzatot még akkor is, ha vallástalan, tekintetbe sem veszi a hite parancsolta czeremoniákat, és midőn ezt édes atyja látja, feljajdul és a miveltséget átkozza, mely azt — legalább véleménye szerint — okozta. Nincs a szegény orthodox szülőnek alkalma, hogy a fiát modern tantárgyakba taníthassa, anélkül hogy ez a vallásosság rovására történhessék. Már az okl. tanítóra sem bizza szívesen gyermekét, hisz ez is a nagyvárosban lelte kiképeztetését, tehát nem eléggé vallásos. Így tehát a »Melammed«-hez fordul, a ki előtt a paedagogiai, a didaktika és más modern tárgy terra incognita, de aki annál jobban tud »knellen«. Így a szegény gyermek vallásos ugyan de miveletlenné kell maradnia, a hazának és önmagának kárára.

Mit tegyen tehát az orthodox szülő, hogy gyermekét úgy nevelje amint az haza és az emberiség tőle méltan megkívánja, de a mellett a vallásosság benne csorbát ne szenvedjen?

Hogy erre theoretice van felelet azt tudjuk, de a gyakorlatban kivinni vajmi nehéz. A kérdés elég fontos és méltó arra, hogy hazánk zsidóságának minden rétege leginkább a papok és tanítók vele komolyan foglalkozzanak. Kiváló tisztelettel

Gyömöre, 1884. július 8-án.

Pfeiffer Mór.

Tek. szerkesztő ur!

F. hó 15-én egy lélekemelő ünnepélynek voltam szemtanuja Méltán nevezhetjük az iskolai vizsgát ünnepélynek, a b. sz. mihályi iskolában tartottat pedig joggal lélekemelőnek. Jelen volt B Sz. Mihály mindegyik felekezetének összesen 6—8 tagból álló tanítói kara valamint a város lakosságának színe java valláskülönbség nélkül.

A vizsga egy körülbelül 12 éves csinos, kifogástalan magatartású leánykával **Steinberger Emmának** kitünő magyarsággal és helyes hangsúlylyal elmondott megnyitási illő üdvözlő beszéddel vette kezdetét, amely általános tetszésben részesült. a szép számban megjelent szülők és iskolabarátok részéről. Következtek egymásután az egyes tantárgyak. nevezete-

sen az olvasmányok kezelése és a magyar nyelvian, a földrajz és a hazai történet többnyire szoros kapcsolatban egymással, a számtan stb.

A tanulók, a fiúk és leányoknak egyaránt világos és prációs feleletei meglepték úgy a laikus valamint a szakértő közönséget, egyes esetekben bizonyos tételeknél bámulatra ragadta a jelenlevőket. A IV. és V. osztály növendékei — menten minden túlzástól mondom — olyan bő jártasságot és olyan alapos ismeretet tanusítottak az egyes disciplinákban, hogy a pillanat behatása alatt azt nem tudtuk, mit bámuljunk jobban, a zsenge koru gyermekek tehetségét és szorgalmát-é, avagy a tanító lelkes hivatásszeretetét és ügybuzgalmát.

Hogy akad számos III. és IV. gymn. osztályt végzett fiú, ki nem képes ennyi tudományt produkálni, az higgyék meg t. olvasóim, de azt se vegyék tőlem rossz néven, ha nem titkolhatom el — bár fáj, mert karunk szégyenére válik — hogy akadnak tanítók is, kiknél nem találunk annyi képzettséget, mint amennyit tapasztaltunk egynehány elemi iskolai gyermeknél. Nem akarok szerkesztő ur szives készségével visszaélni a miért is nem részletezem a tantárgyak halmazát csakis bátor vagyok resumálva az egészet elmondani, hogy roppant anyagot dolgozott fel a tanító az 5 osztályu, 80—90 fiú és leány tanulóval bíró iskolában, még pedig dicsérefére legyen mondva a legujabb módszer és a didactikai rendszer alapján úgy, hogy az „ige testté lön“, a tanultak a gyermekek vérebe ment át mert ezen tanító oktatás a logikai, éthikai és aesthetikai alapokon nyugszik mindig fűszerezve a fegyelem és szeretet áldásos conglomerátumával. Szájkolást vagy gépies elmondást nem észleltem egy gyermeknél sem. A hazafias és erkölcsi tartalmu szavallatokat általános, hangosan nyilvánult tetszés és éljenzés kísérte. A vizsga befejeztével a tanító szivből eredt szép szavakkal intette tanulóit a szünidőnek jóráváló felhasználására, illedelemre és jómagaviseletre, a tanultak ismétlésére.

Végül a tanfelügyelői helyettes **Dr. Köszler** fennkölt szellemtű és nemes szívű iskolabarát benső örömtől áthatott hangon ékes szavakban örömét fejezte ki a hallottak fölött: De következék itt legalább néhány passusa szavainak:

»**A legbensőbb örömmel constatalom a nagyon fényes eredményt és megvallom, hogy álmomban sem mertem volna ily fényes sikert képzelni. Kalapot emelek ilyen derék, ügybuzgó, lelkiismeretes tanító előtt.**«

E derék tanítónak neve pedig: **Rosenberg Jakab**, egyesületünk tagja. Miután a tanfelügyelői helyettes megéljenezte, az egész közönség lelkes éljenekben tört ki és mindenki sietett a hivatása magaslatán álló tanítót üdvözölni. Egy dallamnak eléneklésével bevégeződött a vizsga, és a jelenlevők a vizsgán észlelték kellemes behatása alatt eloszlottak.

Legyen szabad részemről megjegyeznem, hogy **Rosenberg ur** a tanítói karnak valóban diszére és becsületére válik, mert a vizsga a tanító tudományának leghűbb fokmérője és hivatottságának legjobb próbaköve. Méltan megérdemli teljes elismerésünket, mert az elért váratlanul fényes siker által nagyban hozzájárult a tanítói tekintély emeléséhez, fokozta az érdekeltséget az iskola és oktatásügy magas intézményei iránt. Kétszerte nagyobb pedig érdeme, ha meggondoljuk, hogy ez mindössze 2 évi működésének eredménye, mert azelőtt alig részesültek valami csekély oktatásban a gyerekek. Képezdész koromban sok fővárosi iskola vizsgáján voltam jelen, de őszintén mondhatom, hogy **Rosenberg ur** által vezetett iskola, még a fővárosnak a jobbak közé tartozó iskoláival is bátran kiállja a versenyt.

Tisza-Lök, 1884. jul. 18-án

Rosinger Márton.

Irodalom.

— Megjelent »**Az Ápolás módszere**«. Irta Lederer A. átnézte és bevezető szóval ellátta dr. Fodor József, a közegészségtan egyetemi nyilv. r. tanára. Ára 40 kr. Budapest, Lampel Róbert (Wodianer F.) könyvkiadása 1884. Evvel a füzetel szerző azon művét fejezte be, melyből már három rész a következő czim alatt megjelent: »a **példaadás, a szoktatás és az oktatás módszere**«. Hogy az egészség fontos, mindenki tudja. Csak egészséges testben lehet egészséges lélek. Az egészség egy kincs, melyet ha meg van őrizni, ha nincs, szerezni azaz ápolni kell Ezt is mindenki tudja. De hogyan, mi módon kell az egészséget egyeseknél és egész néposztályoknál ápolni, ezt már kevesebben tudják. Az egészség-ápolásának módszere fölött még kevesen irtak. Ebben különösen a hazai paedagogiai irodalom hiányt szenved. E hiányt Lederer ur szokott sokoldalú fejtegetésével irt jelen munkájával pótolja. E munka felkarolja a következő themákat: Neveléstan és felosztása, az ápolás lényege és nemei, az ápolástan és ápolás módszere, irodalom, az ápolás és ápolástan történetéhez az ápolás fontossága és célja, a szervek és működésök ápolása, az ápolásra vonatkozó anthropologiai törvények, az ápolás tulajdonságai, stb. stb.

Az **iskolai** egészség ápolásának szabályai részint az iskolai hatóságra, részint a tanítókra vonatkoznak és Pollák Fr. tanfelügyelő előadása után felsoroltattak 45 pontban. Ezeket jó volna félevenként a tanítói értekezleten felolvasni. A kit e kérdések érdeklik, — a néptanító első sorban — jó teszi, ha L. könyvét megszerzi és figyelemmel olvassa. Nem teszi ezt majd élvezet és haszon nélkül.

— Minő befolyása van a **rosz házi nevelésnek** az iskolára és a társadalomra? Irta M. Székelyi János kézdivásárhelyi közs. isk. igazgató-tanító. — A háromszékmegyi tanítótestület által 3 arany pályadíjjal jutalmazott mű. — Szerző eszmemenete a következő: az iskola mint kis társadalomnak célja összeesik a nagy társadalomnak céljával, tehát a mi az iskolát céljaiban gátolja az a nagy társadalomnak is hátrányára van. A rossz házi nevelés gátolja az **iskolai** működést, mert népszerűtleníti azt, sisiphusi munkára kárhoztatja, megmételtyezi az iskolának jobban nevelt, de arra hajlandó, gyenge akaratu többi tanulóit is, gátolja az iskolát a tanítás tekintetében és feladata megoldásában. A rossz házi nevelés káros befolyással van a **társadalomra** mert 1. a közerkölcsiség hanyatlását, a corruptió terjedését és a babonát segíti elő; 2. elégedetlenséget szül és fokozza azt, talajt készít a könnyelműségre, pazarlás és divatűzésre szoktat és ezek által szegénységet okoz; ápolja a rangkört és megveti az ipart; levetkőzi a nemzeti sajtászerű vonásokat és erkölcsöket; 3. kiirtja a kegyeleti érzést, szívtelenséget okoz, eltompítja az igazságérzetet és a kölcsönös szeretet helyett, még a testvérek között is irigységet és egyenetlenséget szül, felkelti és edzi az önzést; 4. a szülői tiszteletet és szeretetet ássa alá; 5. szaporítja az elvtelen, ingatag jellemű akarat nélküli bábok számát. Itt szerző Lederer A. »**A példaadás módszere**« czimű könyvéből a következő mondatot idézi: A nevelés feladataihoz tartozik a gyermekeket erkölcsös jelleműekké képezni; már pedig erkölcsös jellem szilárd akaratot tételez föl.

Iskolai értesítők.

— A szegedi zsidó népiskola Értesítője 1883—84. Ezen értesítőnek statisztikai táblázatai a leggazdagabbak az eddig kezeinkhez jutott összes iskolai kimutatások között. Fölvette továbbá a tantervnek egy hű vázlatát, de legörömeőbb fogják a zsidó tanítók fogadni a héber tananyag fölosztását az elemi népiskola osztályaiban.

A heti órák száma kimutatásáról nem helyeselhetjük, hogy az I-ső osztálynak hetenkinti 26 tanórája van. Ez oly tulterheltség, melyet a kir. tanfelügyelőnek türnie nem kellene. Hogy továbbá a német nyelv tanításával már az első osztályban kezdik, mi által azok a kis apró gyermekek már az első iskolaévben h á r o m különféle nyelv betüivel megismertettek, szinte módszerellenes eljárás, ez is oka ezen osztály tulterheltségének.

Az általános óraterv közlését szinte köszönettel fogadják, a zsidó tanítók mert számos kisebb községben jó szolgálatot tehet, nevezetesen ha az óraterv megállapítása körül diferenciák támadnak, mi, zilált iskolai viszonyainknál, nem tartozik éppen a ritkaságok közé.

A torna tanítás beosztása éppen megfoghatatlan. Rendesen úgy szokott lenni, hogy az I-ső osztálynak nincsenek külön tornaórái, mert a tanító órák közben különféle testmozdulatokat gyakorol a növendékekkel, mi a fiukat fölfrisíti, újra fölviányozza; a többi osztályoknak pedig vannak rendes tornaórái és pedig a törvény értelmében egy egy osztálynak hetenként két órája.

A szegedi zsidó iskolában azonban az első osztálynak van rendes két órája, a többi osztályokban pedig a torna »órákzökben« tanítatik. A szergyakorlatok tehát teljesen hiányoznak; föltehetjük azonban, hogy nem sokáig.

4 fiu és 4 leányosztályba járt az utolsó iskolaévben 276 fiu és 237 leány, az óvóba 62 fiu és 55 leány, tehát összesen 630 gyermek; a táblázatos kimutatások szerint 85 gyermekkel több, mint az azelőtti iskolaévben. Rendes tanerő e nagy iskolának csak 9 van s pedig **Deutsch Samu, Fischhof Vilma, Horovitz Katalin, Klein Salamon, Kulinyi Berta, Kohn-Lederer Anna, Schulhof Lajos, Stern Karolin és Strasser Antal.**

Van ezen Értesítőben egy csilag alatti rövid megjegyzés is, mi az iskola igazgatójának olyan cikket mert a „Szegedi Híradóban“, mely kiméletlenségre párját keresi még leggorombább hangu lapokban is. Ugy látszik a cikkíró csak alkalmat keresett „a zsidó iskolák igazgatójával“ számolni. A tényállás igen egyszerű. A zsidó iskolában egy fiu a 3. osztályban megbukott, a városi iskolában pedig ezt a 4. osztályba fölvtették. Egy másik fiu a zsidó iskolának 4. osztályában be volt iskolázva három hétig (a zsidó iskolában az iskolaév aug. 9-én kezdődött), a fiu szept. 1-én a városi iskolában leteszi a vizsgát és át lép a gymnasiumba. Ezt a tényt a cikkező városi igazgató nem czáfolja meg, hanem — gyalázza a zsidó iskola-igazgatót. Részünkről sajnáljuk, hogy az iskolai értesítő méltatta az esetet, de korrekt vagy éppen kolegiális eljárásnak nem tarthatjuk a haragos városi igazgatót. Ha egyszerűen kinyilatkoztatja, hogy ő a zsidó iskola bizonyítványaira mit sem ad, amaz osztályzatával mit sem gondol, azt értettük volna. De akkor ne beszéljen vallási türelemről és kolegiális eljárásról. Kolegiális legalább nem volt sem a gyermekek körüli eljárás, sem a Sz. H. támadása. Kérdem a városi igazgató urat: ha a kérdéses fiuk a felsővárosi, vagy alsóvárosi iskolák növendékei voltak volna, szinte pótvizsgára bocsátotta volna?

Hová jutnánk, ha az egyik iskola megbuktatná a fiukat, a másik iskola pedig pótvizsgára bocsátaná? Valljuk csak be: „Valami korhadt Dániában.” A tisztelt igazgató úr hasonló körülmények közt nem ilyen hangon beszélt volna a rácz, oláh, vagy szász „testvérek” plébánosával, de — zsidó pap-pal szemben ilyen hangon beszélni, divatos, még Szegeden is. Van egy vigasztalásom: a krenolin is divatban volt. — Megérjük az időt, melyben szégyenkezve fogunk visszaemlékezni azon időre, melyben tisztességes emberek ilyen hangon irtak, Szántó.

A **bajai** izr. hitközség elemi és polgári iskolájának harmadik értesítője az 1883—84. tanévről. Szerkesztette Stekler Samu igazgató-tanító. Tartalma: Adatok a bajai izr. iskola történetéhez, ez iskola költségvetése (10460 frt 61 kr kiadás), az iskolaszék és a tanítótestület (13) névsora, részletes tanterv, tanszerek, jutalmazások, statisztikai adatok (376 tanuló közül csak 41 utasított az illető osztály ismétlésére) és szükséges tudnivalók. Ez értesítő egy virágzó állapotban levő felekezeti iskolának áldásos működéséről tesz tanuságot.

— A **losonczyi** izr. népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Közli: az iskola tanító-testülete. Tartalma: Iskolánk múltja és jelenje, iskolaszék és tanítótestület, általános tanterv, az iskola felszerelése, könyvtár, iskolai takarékpénztár (gyűjtött összeg 354 frt 61 kr), jótékonyág, statisztikai adatok (251 tanuló közt 30 másodrendű és 11 elmaradt), a tanulók névsora és osztályzata, melyből kitűnik, hogy az első osztály két évfolyamból áll tudniillik kezdők és haladókból és hogy az intézet öt osztályu. Fiúk és leányok együtt taníttatnak. A tanítói személyzet a következő: Barta Lajos, Freudenberg Antal, Révai Miksa*) és Luczer Janka.

— A **tatai-tóvárosi** izr. népiskola értesítője az 1883—84. tanévről. Tartalma: »Pár szó iskolánk egykori növendékeihez!« melyben Widder Ede igazgató-tanító egykori növendékeit és most nevelő szülőket arra buzdítja, hogy magzatait szerénységre, egyszerűségre és munkásságra neveljék. A tanítótestület a következő tagokból áll: Widder Ede, Hochmann Róza, Wittenberg Vilmos és Herzfeld Jakab. 174 csupa magyar ajkú gyermek járt ez iskolába és csak 8 mert hanyag lenni.

Egyleti élet.

Jelentés a győrvidéki tanító-kör f. é. június 9-én Mosonyban tartott üléséről.

(Folytatás.)

Előadó a bevezetés után a dolog gyakorlati oldalát mutatja be.

A tárgyhöz többen hozzászóltak. Schön Bernát köszönetet szavaz előadónak sikeres fáradozásáért; de részéről is két észrevételt tesz. Először örömmel konstatálja, hogy az országos tanító-egyesület közgyűlésén a bibliának magyarra való fordítása egyhangulag mondatott ki, — másodszer pedig, hogy bajos annyi héber nyelvtant a bibliához kapcsolni; mert ez esetben a községek által előirt tanczél el nem érhető.

Baumgarten Samu győri tanító nyugodt, figyelmet ébresztő hangon és alapos érveléssel szakszerűen kifejti, hogy a népiskolai héber oktatásnak célját a mai rendszer mellett el nem érhetjük. Meg kell ismertetni a nyelvet; de nem erre kell fektetni a főszúlyt. A főszúly a vallás — erkölcsös

*) Egyesületünk buzgó tagja.

nevelés — a zsidó szellem terjedésében rejlik. Azért a biblia nem öncél, hanem eszköz a vallásos érzelmek keltése szolgálatában; a történet kutforrása, a felekezeti iskola ereklyéje a biblia, mely mellett az imakönyvnek is nagy hordereje van. Részéről indítványozza, hogy a kör küldjön ki kebeléből egy szűkebb körű bizottságot, mely a helyi és egyéb viszonyok tekintetbevételével mellett dolgozzék ki javaslatot e tárgyban, mely a győrvidéki zsidó iskolák zsinórmértékeül szolgálhatna. **Dr. Flesch.** Örömmel és élvezettel veszi észre, mikép igyekeznek a tanítók felekezetük és nemzetük igényeit összhangzatba hozni. Szerénce a nyelvtant nem nélkülözhetjük Csakhogy óhajtáná, hogy a gyermekek nemcsak bibliai, — hanem zsidótörténetet is tanuljanak és így ismerkedjenek meg azon hősökkel, melyek őseink korában bámulatra ragadták a világot. Óhajtáná azt is, hogy általános érvénnyel bíró **tanterv** dolgoztassék ki a héber tantárgyak sorából valamennyi hazai zsidóiskola részére.

Elnöklő Schön Bernát itt azon felvilágosítást adja, hogy általános tanterv az egyesület mult közgyűlésén fogadtatott el egyhangulag; de egyöntetűségről még most szó sem lehet; amennyiben el lehet mondani: »A hány ház, annyi szokás,« azaz a hány zsidó iskola, annyiféle az igény a héber oktatást illetőleg. Ami azonban a történeti képek és ősi jellemek tanítását illeti, abban egyetért előtte szólóval, kit a-ra kér, legyen az országos tanító-egyesület által kiadott olvasókönyveknek szószólója községében: amennyiben e könyvek újabb kiadása e tekintetben a legfokozottabb kívánalmaknak is megfelelnek.

Erre előadó Galanthai Bernát zárszava után kimondatott:

1. A kör elfogadja az orsz. magyar izr. tanító egyesület által kiadott olvasókönyveket.

H. **Baumgarten** Samu, Roth Ede és Galanthai Bernát urakból álló szűkebbkörű bizottságot küld ki kebeléből specialis tanterv kidolgozására.

Következett más tárgy. »A zsidó iskola és a testi nevelés.« Előadó Schön Bernát szabadon fejtegette a háladatos tételt, melynek kapcsán keményen kikelt azon községek ellen, melyek a gyermekek szellemét a testi nevelés rovására csipoltatják. Ennek szerénce 3 oka van. 1) a megszokás, 2) a 3-féle nyelv tanítása, 3) hogy némely község annyira szereti a tudományt, mint némely anya, ki csupa szeretetből agyonnyomja magzatát karjai között. A szokás hatalmát megtörte a korszellem, — a 3 nyelvet rövidebb idő alatt is lehet sikerrel tanítani, mire példa Győr, hol a hetenkénti szorgalmi idő 26 óra és mégis virágzik az intézet. A forró szeretet pedig összhangzatos nevelésre forditassék. Felkéri végül a tanítókat, hogy a kör tegyen ez irányban lépéseket. Mert, ha csak egy község is hajlandó lesz, a kör tanácsát elfogadni, ugy a fáradozás már nem lesz eredménytelen.

Baumgarten ugy találja, hogy a legnagyobb baj abban rejlik, mivel a mi gyermekeink csak fejjel; de kézzel nem dolgoznak soha.

Azért indítványozta, hogy a kör mondja ki határozatilag, mikép kívánja, hogy az országos tanító-egyesület jövő közgyűlése vitassa meg a tételt, mely most a paedagogiai irodalomban napirenden van, hogy t. i. miképen és mimódon lehetne a hazai zsidóiskolákban a kézimunka tanítását nemcsak leányok, — hanem fiiskolákban is meghonosítani?

Dr. Flesch Schön előadását a zsidó hitközségekhez intézett szózatnak tekinti, mely szózat előtt meghajolni kötelesség. (Hosszas éljenzés.)

Előadó rövid zárszava után Baumgarten indítványa elfogadtatott, mire Schön kijelenti, hogy a tételt felfogja terjeszteni és az előadói tisztséget magára vállalni.

Több rendbeli indítvány után elnök köszönetet szavaz a mosonyi kartársaknak a sohasem várt szeretetteljes fogadtatásért. »Rózsákkal« — ugymond — fogadtak bennünket, tanító nyesegette ezeknek töviseit, bizonyára jelképeül annak, hogy rózsák díszlenek már pályánkon, ha összetartunk és tanító nyesegeti örömvirágaink töviseit. Nemzeti lobogóval fogadtak bennünket. Nemzeti lobogó itt a zsidóiskola bejáratán, te azt hirdeted, hogy a szabad hazának szabad fiai vagyunk. Jöjjön ellenünk, — szítsa a testvérgyűlölet zsarátját, uszítson embert ember ellen: a mi iskoláinkban a felébredt nemzeti szellem lobogó lángját nem fogja elfojtani — soha. Nemzeti lobogó, te azt hirdeted, hogy itt, hol sok honfi téves uton kullog, hogy **Mosonyban**, hol felekezetünk ellen zudul sok honpolgár hive, hogy itt **magyar** zsidóság lakik, melynek nincs más óhaja, mint egybeolvadni a nemzettel, egy boldog magyar népet és magyar országot látni. Éljen a Haza! (Hosszantartó éljenzés és taps.)

Most Dr. Flesch és Horváth ker. tanító meghatva mondtak köszönetet a kör minden egyes tagjainak azért, hogy e kis várost ritkán található élvezetben részesíteni kegyeskedtek.

Miután Baumgarten indítványára még az elnöknek tapintatos vezetéseért jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott, a gyűlés feloszlott.

Gyűlés után diszebed volt. A derék hitközség megvendégelte az összes tanítókat. Felköszöntés felköszöntést érte. Roth Ede a vendégekre, Baumgarten Samu az egyesület központi választmányára, Pfeiffer Mór, Berger Adolf, a mosonyi iskolaszék jeles elnökére, Galanthai Bernát a zsidó anyákra, Schön Bernát a legjobb anyára, a forrón szeretett magyar hazára, Stier Ede a kör elnökére, majd a jelenvolt hölgyekre ürité poharát. Ki is győzné mint leírni azon szellemes ötletektől szikrázott dolgokat. Nagy lelkesedést keltett Szántó Eleázár épen jókor érkezett üdvözlő távirata, melyet a gyűlés alatt hozzá intézett üdvözlő viszonzásául küldött. Az ebéd 4 óráig tartott. Azután kirándultunk Magyaróvár regenyés vidékére, hol együtt maradtunk mindaddig, míg csak lehetett. Igazán boldog napunk volt, olyan boldog, amilyen csak az lehet, ki hivatását, kartársait, felekezetét és nemzetét egyaránt forrón szereti.

Julius hóban fizettek tagdíját:

Pártoló tag: Kohn Arnold Bpest 5 frt.

Rendes tagok:

Donath Armin, Trencsin	2 frt.	Klingenberg Jakab, Pécs	2 frt.
Fried József, Trencsén	1 »	Rosenberg N., M.-Szombat	2 »
Fischer Lipót, Luki	1 »	Rosenberg Jak., B.-Sz -Mihály	2 »
Herzog Dávid, Dföldvár	2 »	Stark Ármin, Feketehegy	2 »
Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely	2 »	Seltman Lipót, Szobb	1 »
Kiss Vilmos D.-Pentele	2 »	Spitzer Lipót, Szécsény	2 »
Kürucz Lipót, Trencsén	2 »	Vértessi Adolf, B.-Mágocs	2 »
Wurmfeld Ignác, Körmend		2 frt.	

V e g y e s e k

-- Rill József a »Paedagógia Szemle« derék szerkesztőjét nagy csapás érte. Reményteljes fia, ki az idén fényes sikerrel letette az érettségi vizsgálatot rövid betegség után meghalt. Rill ur mély bánatának szomorú kifejezést adott lapjában, mely mély részvétet keltett a magyarországi tanítók körében. Az Ur Isten vigasztalja őt mennyei vigaszával!

— Lapunk f. é januári számából tévedésből soknak két példányt küldtünk; miáltal ezen számmal az újonnan belépő tagoknak nem szolgál-

hatunk. Nagyok leköteleznének azon t. cz. tagtársak, kik az említett számot két példányban kapták, ha az egyiket hozzánk visszaszármasztatnák. A költséget szívesen visszatérítjük.

— **Tornyai Schossberger Henrik** ur házasságának 25. évfordulója alkalmával egyesületünket is nagylelkűen támogatta, amennyiben pénztárunk gyarapítására 100 forintot adományozott. Ezt örvendetes jel gyanánt regisztráljuk annak, hogy vagyonosabb hitfeleink lassan-lassan a szegénysorsu tanítókat is kezdik pártolni.

— **»Zsidó hitoktatás a szentírás elbeszélései alapján«.** Az **»Értesítő«** f. évi áprilisi számában közöltünk mutatványt egy a fentebbi czim alatt sajtó alá rendezett műből. Ez alkalommal szíves örömmel jelentjük, hogy a Csukási és Schön urak által szerkesztett és három főrészből álló mű még a tanév megkezdése előtt a **»Franklin-Társulat«** kiadásában fog megjelenni. Terjedelmére nézve 20—24 jvből áll. A könyvnek első része, a népiskola felső osztályai — illetve a polgári és középiskola alsó osztályainak, második része pedig utóbb említett iskolák III. és IV-ik osztályai számára van írva. **A könyvet bevezetni óhajtó kartársak felkérletnek ebbeli szándékukat szerzőkkel (sip utcai iskolához czimezve) tudatni, hogy a bérmentesen küldendő tiszteletpéldányok valamint a kinyomandó példányok száma iránt tájékozhatassák magukat.** A könyv kiállítása — mint a **»Franklin-Társulat«** összes kiadványai igen drágas. Egy-egy füzetnek ára: körülbelül (egyelőre még nincsen pontosan meghatározva) 40—50 kr. A budapesti hitközség oktatásügyi szakosztálya kebeléből kiküldött szakbizottsága legkedvezőbben nyilatkozott az említett mű kéziratáról és a hitközségnek ugy anyagi, valamint erkölcsi támogatására ajánlotta. Lapunk legközelebbi száma bővebben fogja ismertetni a Csukási-Schön-féle hittant.

— **Értesítő könyvecskék, (100 drb. 6 frt) iskolai bizonyítványok és osztálykimutatások (100 drb. ára 1.20). GARAI-féle nyomdában megrendelhető. Minták bérmentve.**

Pályázati hirdetés.

Alulírott hitközség azon határozatot hozta, hogy a fővárosi középiskolákba járó zsidó-növendékek hitoktatásánál használandó tankönyvet nyílt pályázat útján dolgoztat ki. — E tankönyv tartozik a nevezett iskolákban, hetenkinti 2 tanóra mellett, elvégezendő összes tananyagot osztályonkinti fokozatos haladással magába foglalni. — A felsőbb osztályokban a zsidóknak a bibliai korszak utáni története különös tekintetben részesítendő.

Az igényeknek teljes mértékben megfelelő legjobb pályamunka ötszáz 0 é. frtnyi díjjal jutalmaztatik. Kéziratok **1885-iki márczius hó 31-ig** a pesti izr. hitközség titkári hivatalához beküldendők.

A jutalmat nyert kézirat szerző tulajdona marad, ki azonban azon kötelességet vállalja el, hogy munkáját a pályázat eredményének kihirdetése után négy héttel a hitközség felügyelete alatt és utasításai szerint sajtó alá bocsátja; ellenkező esetben a hitközség jogában áll a munka kinyomtatásáról függetlenül gondoskodni. Ugyanily joggal bír a hitközség valahányszor új kiadás eszközlése válik szükségessé. Ugy szintén a kinyomtatott munka árát is a hitközség igényei szerint és előzetes beleegyezésével köteles a szerző megállapíttatni. Német nyelven szerkesztett munkák is pályázhatnak; ha a díjat ily munka nyerné el, a hitközség azt a jogot tartja fenn magának, hogy a munkát magyar nyelvre fordíttatja, mely fordítás teljesen a hitközség tulajdonául fog tekintetni.

Budapesten, 1884. július havában.

A pesti izr. hitközség előljárósága.

* **A Riunione Adriatica di sicurtà császár királyi szabadalm. biztosító társulat Triesztben.** E társulat közgyűlése folyó évi június hó 26-án tartatott meg, mely alkalommal tárgyalás alá vétetettek a zárszámadások és az 1883. évi műveletekről szóló igazgatósági jelentés. Az elnökséget báró Lutteroth Ármin vezette a vezérigazgató Daminos Sándor lovag elhalálozása folytán. Az igazgatósági jelentés igen érzékeny és meleg szavakban ad kifejezést az elhunyt érdemeiről és áttér az egyes biztosítási ágazatok műveleteinek ismertetésére.

I. Életbiztosítások. Az 1883. évi december 31-én érvényben volt biztosítások összege a viszontbiztosítások levonása után 6.250,340 frt tőke 57,193 frt járadék a túlélési, továbbá 20.489,744 frt tőke és 10,719 frt járadék az elhalálozási biztosításoknál. A nyereséydíj bevétele 1883-ban 1.226,950 frtra ment, ugyanezen osztály tartaléktökéjének járléka pedig 277,070 frtot tesz ki. A túlélési és esedékessé vált járadék-biztosításokért a viszontbiztosítások levonása után pedig kifizettetett 439.693 frt. Azonkívül a december 31-én függőben volt haláleset és túlélési biztosításokra 86,462 frt tartatott vissza. — A folyó biztosítások nyereséydíjtartaléka 5.742,741 frtban állapítatott meg és a múlt évihez képest 329,630 frt növekedést mutat. A biztosítottak jutalékának levonása után 69,087 frt 19 krt tevő nyeresényösszeg áll elő, mely az általános zárszámadásba áttétetett.

II. Tűzbiztosítások. A nyereséydíjbevételek 5.298,594 forintra mennek és a múlt évihez képest 245,908 forintra emelkedtek. Több évi biztosítások nyeresénytartaléka december végével 16.954,118 forintra megy a tavalyihoz képest 1.504,308 forinttal szaporodott. Tűzkárokkért 2.919,487 forint fizettetett ki, mely összegből a viszontbiztosításokra 1.290,531 frt esik, azonkívül függőkárokat tartalékba helyezte'ett 169,429 frt. Viszontbiztosításokra 2.461,983 frtra emelkedett. A készpénzdíjtartalék 75,879 frttal 1.432,489 frtra emelkedett.

III. Szállítmánybiztosítások. A bevett nyeresények 186,164 frtra, a viszontbiztosítások 71,675 frtra és fizetett károk, a viszontbiztosítások levonásával 45,036 forintra mennek, függő károkat pedig 11,710 forint tartatott vissza.

IV. Jégkárbiztosítások. A nyeresénybevételek 1.851,253 forintra mentek, viszontbiztosításokra 614,678 forint kellett és a károk a viszontbiztosítások levonásával 1.539,614 forintba kerültek. A Riunione által fennállása óta teljesített kártalanítások kerek 115 millió forintra rugnak. A négy biztosítási osztály közül csak a jégkárbiztosítások mutatnak 1883-ban egy a jégkártartalékalapot jelentékenyen felülmúló veszteséget; azonban a többi biztosítási ágazatok nyeresénytöbblete és a társulati alap jövedelme képes volt a jégkárosztály veszteségét nemcsak fedezni, hanem még egy új jégtartalékot 150,000 forinttal létesíteni, és e szerint maradt a különböző jutalomdíj és kártartalékok kifizetése után 154,141 frt 61 kr. melyből 20 százalék a nyeresény-tartalékalaphoz csatoltatott, továbbá az igazgatóknak és felügyelőknek kifizetett jutalék és a társulat-hivatalnokok takaré- és segélypénztára részére megállapított összeg levonása után 104,037 frt 47 kr marad osztalék kifizetésért. Az osztalék részvényenkint 30 frtban állapítatott meg és július hó 1-től kezdve fizettetik ki. A tartalékok most összesen 8,190,902 frt 38 krt tesznek és a következő tételekből állanak: az életbiztosítások díjtartaléka 5.742,741 forint 36 kr., a tűzkárbiztosítások díjtartaléka 1.432,489 forint, a szállítmánybiztosítások díjtartaléka 17.550 forint, a jégkárbiztosítások díjtartaléka 150,000 forint. Tartalék árfolyam-ingadozásokra 161,500 forint, nyeresénytartalékalap 536,622 frt 2 kr. — Az életbiztosítási osztály különös nyeresényalapja 150,000 frt. — A társulat hivatalnokai takaré- és segélypénztárának vagyona 208,051 frt 80 kr. Az idei közgyűlésnél a rendes választásokon kívül még egy vezérigazgató választása is napirenden lévén, a m. é. december havában elhunyt Daninos Sándor lovag helyett Neumann Henrik választatott meg vezérigazgatónak. Igazgatósági tagul báró Ralli Pál, ur, felügyelőül Alfenduli György ur és végül felügyelőhelyettesül Pójai gróf Alberti Emil ur ismét megválasztatott.

Szerkesztői posta.

F. A. . . . Bpest. Nem vehettük fel. Frank N. Kr. Békék. A szidur orthodox be rendezését illetőleg a legközelebbi kiadásban számos oldalról jött megkeresés folytán gondoskodva lesz. Segítsenek csak a mostani kiadást fogyasztani, hogy minél inkább az ujjat kiadhassuk. Fried József, Kürcz N. Trencsén. Fischer Lipót, Steinltz Gyula, Luki, Silman Hermán, Mándok. Küldjék meg orvosi bizonyítványokat, akkor felvételök azonnal eszközöltetik. Guttmann Jakab Nyiregyháza. Tett-e valamit Lieber érdekében. Fischer Sámuel Miskolcz. A korrekturát nagy hálával vettük és a legközelebbi kiadásnál használni fogjuk. Levelét elnök még nem olvashatta, mert elutazott. Donáth H. Trencsén. Felhívása a jövő számba jó.

Nyom. GARAI MÓR, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.